

Diana JOVAIŠIENĖ

Etninės tapatybės raiška ir paieškos šiuolaikinės lietuvių literatūros tekstuose

Straipsnio pagrindinė problematika – lietuvių tautinės tapatybės raiška, jos kaitos tendencijos šiuolaikinėje lietuvių autorių literatūroje, išleistoje 1990 m. atkūrus Lietuvos nepriklausomybę. Atskleidžiama tapatybės konstrukto problematika atsižvelgiant į daugiakultūrį poveikį autoriui, kultūrinės įvairovės augimą, socializacijos įtakas. Analizėje atsižvelgiama į autobiografiškumo poveikį tekstui, etninio-genealoginio tautiškumo suvokimo svarbą, kalbos, vietos, atminties refleksijų įtakas tekstų atsiradimui. Ryškinama tarpinės būsenos sklaida – tarp „čia“ ir „ten“, tarp „sava“ ir „svetima“, kuri neišvengiama dėl kelių kultūrinių tradicijų poveikio.

Pastaruoju metu vis dažniau prabylama apie tautinės tapatybės krizę, susilpnėjimą ir naujų tapatybių iškilimą, kurios palengva užgožia tautinės tapatybės vyravimą. Tautinio išlikimo klausimas ypač aktualus tampa globalizacijos procesų išgalėjimo Europos Sąjungos kontekste. Tapę Europos Sąjungos nariais šalia tautinės ir pilietinės įgyjame dar vieną – bendrijos tapatybę.

Kalbėdami apie lietuvišką tapatumą negalime pamiršti istorinių sąlygų, kuriomis jis formavosi. Neabejotiną įtaką dar ir šiomis

dienomis lietuvių tapatumo sampratai turi sovietinės okupacijos tautinės tapatybės transformacijos į masinę liaudies kultūrą, etninės tapatybės slopinimas. 1990 m. Lietuvai atkūrus nepriklausomybę lietuviai nevaržomi galėjo puoselėti savo lietuviybę, tautiniai idealai gavo galimybę plačiai skleistis. Dabar vis dažniau pasigirsta nuomonių, jog globalizacija, bendrakultūriškumas, emigracija griaua lietuvišką kultūrą, turi tiesioginę įtaką lietuvių tapatybės sampratai, maža to – globalizacija galutinai pakeičia tautines vertybes. Mums svarbu atsakyti į klausimus, ką šiandien reiškia būti lietuviu? Kokie bruožai, kriterijai svarbūs kuriant savąjį tautinį tapatumą?

Šiame darbe bus bandoma apžvelgti lietuvių tautinės tapatybės raišką ir jos kaitos tendencijas šiuolaikinėje lietuvių literatūroje, rašytoje lietuvių autorių tiek Lietuvoje, tiek užsienyje. Taip pat svarbu aptarti etninės tapatybės, individo savivokos kaitą atsižvelgiant į globalizacijos įtakos svarbą ir kultūrinės įvairovės augimą. Šio tyrimo aktualumą taip pat lemia ir kultūrinio tęstinumo aspektas.

Kaip minėta, analizės pagrindu čia tampa lietuvių literatūra, parašyta ir išleista atkūrus Lietuvos Nepriklausomybę (1990 m.),

kalbanti skaitytojui apie savasties paieškas, tapatybės tendencijas svarbias jos išraiškos priemonės. Aptariama keletas literatūrinių kūrinių – Zitos Čepaitės „Paulinos kelionė“ (1996), Inos Pukelytės „Prancūziškas romanas“ (2000), Andriaus Križanausko „Nakvynės namai Londone“ (2001), Valdo Papievio „Vienos vasaros emigrantai“ (2003), Artūro Imbraso „Klajūnas“ (2005), Lino Jegelevičiaus „Nuogas prieš jus“ (2006), Jolitos Seredaitės „Auksinis berniukas“ (2006), Anet Anra „Katinas Temzėje“ (2008), Aušros Marijos Sluckaitės-Jurašienės „Egziliantės užrašai“ (2008), Birutės Jonuškaitės „Baltų užtrauktukų tango“ (2009). Pasirinkti kūriniai labai įvairūs tematika, literatūrine verte, skiriasi ir autorių amžius, gyvenamoji vieta (Lietuva ar užsienis), tačiau bendras vardiklis, kuris juos vienija – bendra etninė tapatybė bei jos refleksijos, kurios sugula jų tekstuose.

Sociologijos tyrinėtojas Manuelis Castellsas socialinių veikėjų tapatumą svarsto kaip „...prasmės konstravimo procesą pagal tam tikrą kultūrinį požymį ar tarpusavyje susijusių kultūrinių požymių visumą, kuriam arba kuriems teikiama pirmenybė kitų prasmės šaltinių atžvilgiu“¹. Tapatumą jis apibrėžia kaip prasmės šaltinius, kurie veikėjų konstruojami individuacijos procese. Pabrėžiama *konstrukto* sąvoka, tapatybės „lipdymas“ veikiant istorijos, geografijos, biologijos, kolektyvinės atminties ir asmeninės fantazijos veiksniams, kurie koreliuoja su socialinėmis apibrėžtimis, kultūriniais aspektais. Castellsas įtvirtina trejetą tapatumo kūrimosi formų: *įteisinama* tapatumas (*legitimizing identity*), kuris inspiruojamas vyraujančių visuomenės institucijų, *pasipriešinimo* tapatumas (*resistance identity*), jį generuoja individai ar grupės, kurių pozicija prieštarauja vyraujančiam požiūriui, *kuriamasis* tapatumas (*project identity*), formuojama nauja tapatybė siekiant keisti nusistovėjusias socialines struktūras². Tapatybės samprata šiuolaikinėje sociologijoje apibrėžiama kaip nevienalytė ir kintanti

laike. Sociologo Anthony Giddenso teigimu, pagrindiniu veiksniu konstruojant individo tapatumą tampa refleksyvus gyvenimo modelis, kuris sujungia praeitį, dabartį ir ateitį³.

Apžvelgiant šiuolaikinius literatūrinius tekstus, parašytus už Lietuvos ribų, neišvengiamai kyla klausimas – kas tie autoriai, savo tekstuose aktualizuojantys lietuviškojo tapatumo problematiką? Kas skatina juos tai daryti? Turint galvoje tai, kad tekstų autoriai gyvena ne Lietuvoje, galime manyti, jog viena iš kūrybai atsiduoti skatinančių priežasčių galėtų būti svečioje šalyje gyvenančio lietuvių nostalgiški jausmai Lietuvai, noras įprasminginti savo lietuviškumą gimtąja kalba rašomame tekste, tekste, kuriame galima atskleisti savo prigimtinį tautiškumą. Jolita Seredaitė (g. 1978 m.), šiuo metu gyvenanti Danijoje, televizijos laidų scenarijų kūrėja, dirbusi prodiuserių bendrovėje, Danijoje rado laiko kūrybai ir parašė kol kas vieningą savo knygą „Auksinis berniukas“. Artūro Imbraso „Klajūnas“ literatūrinis autoriaus debiutas. Artūras Imbrasas – architektas, atėjęs į literatūrą iš šalies. 1995 m. emigravo į Izraelį. Valdas Papievis nuo 1992 m. gyvena ir kuria Prancūzijoje. Nors jau greitai bus 20 metų, kai autorius paliko Lietuvą, jis pripažįsta: „Paryžiuį aš mąstau lietuviškai, tačiau, kai kalbu, jau neverčiu lietuviškų savo minčių į prancūzų kalbą. Mąstau lietuviškai, sapnuoju lietuviškai.“⁴ Šis interviu su Papieviu nuskambėjęs santykio su gimtąja kalba pripažinimas ryškiai pabrėžia kalbos, kaip vieno iš tapatumą apibrėžiančių sudedamųjų dalių, svarbą. Antano Šileikos gyvenamoji vieta Kanada nuo pat gimimo. Rašantis anglų kalba, ironiškai brėžiantis savo kilmės liniją, Šileika savo tekstuose nuolat atsigręžia į Lietuvą.

Tai, kad kalba yra vienas iš svarbiausių „buvimo lietuviu“ kriterijų, atskleidžia sociologės Jolantos Kuznecovienės atliktas tyrimas, kurio rezultatai parodė, kad „daugumai respondentų būti lietuviu nereiškia būtinai ir visų pirma turėti „lietuviškas šaknis“, laiky-

tis lietuviškų tradicijų ir papročių ar išpažinti katalikų tikėjimą. Nors gimti / augti Lietuvoje daugeliui respondentų yra vienas svarbiausių kriterijų, tačiau ne mažiau svarbu būti Lietuvos piliečiu, gyventi Lietuvoje, gerbti Lietuvos Konstituciją ir įstatymus, mokėti lietuvių kalbą.⁴⁵ Mantas Areima, knygos „Nostalgija. Neišgalvota gyvenimo emigravus istorija“ (2007 m.) autorius, pripažįsta, kad gyvenimas toli nuo tėvynės žadina norą rašyti, išlieti emigracijos patirtis. Aušra Marija Sluckaitė-Jurašienė kalbą įprasmina kaip jungiantį elementą tarp dviejų erdvių, dviejų tapatybių: „Taip, iš tikrųjų prarandi namus ir nežinai, kur tie tikrieji yra. Tuomet lieka kalba – vienas iš pagrindinių dalykų, kurie arčiausiai laiko tave prie savo tautos ir žemės.“⁴⁶ Taigi nesuklysimė pasakę, kad emigracijos patirtys, nostalgija, gimtosios kalbos troškulys skatina įprasminti savo pajautas tekstuose.

Emigracines patirtis tekstuose išguldė ir tie autoriai, kuriuos likimas vis dėlto sugrąžino į Lietuvą. 2000 metais populiariosios literatūros erdves papildė Ina Pukelytė, parašiusi „Prancūzišką romaną“. Tai pirmoji šios autorės, tuo metu gyvenusios Leipcige ir studijavusios teatrologiją, knyga. Linas Jegelevičius – žurnalistas, išleido vienintelę knygą „Nuogas prieš jus“, kurioje autoriaus asmeninė emigranto patirtis, tapatybės paieškos bei atviras pasakojimas apie bandymus paneigti savo homoseksualią prigimtį. Prozininkės, publicistės, poetės Birutės Jonuškaitės (g. 1959 m.) romanas „Baltų užtrauktukų tango“ – apie lietuvių emigrantų likimus Amerikoje ir nuolatinis klausimas – kas aš esu?

Rašančiųjų apie emigranto patirtis svečiose šalyse, individo tautines paieškas, etniškumo sklaidą kūrybinė patirtis yra labai skirtinga – vieniems autoriams paspirtimi pirmajam romanui tapo jų išgyvenimai emigracijoje, atskirtis nuo Tėvynės (L. Jegelavičius, J. Serekaitė, I. Pukelytė, A. Anra, A. Križanauskas), kiti jau buvo įprasminę save ne viename apsakymų rinkinyje, poezijoje ar romane (Z. Če-

paitė, A. M. Sluckaitė-Jurašienė), apdovanoti literatūrinėmis premijomis (B. Jonuškaitė, V. Papievis). Atsižvelgiant į tokią tyrimų akiratyje atsidūrusių autorių įvairovę, jų skirtingas socialines ir kultūrinės patirtis, negalime tikėtis, jog tekstų meninis lygis ir literatūrinė gelmė kokybiškai bus vienoda. Vieni priartėja prie modernistiniams, postmodernistiniams tekstams būdingų strategijų, kuria įtaigų literatūriškai vertingą menišką tekstą, kitų tekstuose išvelgiami populiariosios literatūros elementai. Nepretenduojama į intelektualaus skaitytojo dėmesį, skaitytojas patraukiamas sumaniai pinama intriga, nuotykinio elementu, meilės nuotykių peripetijomis. Tačiau šio tyrimo atveju svarbiausiu aspektu tampa ne kūrinio meniškumas, o bandymas jų tekstuose apžvelgti, aptikti ir atskleisti lietuviškosios tapatybės sklaidos momentą, išvelgti, kaip šiuolaikiniuose literatūrinuose tekstuose įvairuoja etninės tapatybės suvokimas, kaitos tendencijos.

Kalbos kaip nacionalinės skirties aspektas atskleistas Zitos Čepaitės romane „Paulinos kelionė“. Šiame tekste šalia pagrindinio klausimo – ką reiškia būti moterimi šiuolaikiniame pasaulyje, išryškėja posovietinės Lietuvos pilietės, siekiančios pabrėžti savo politiškumą, nacionalinę tapatybę, jausena. Čia individui ypač svarbu tai, kad būtų atpažinta/pripažinta jo etninė tapatybė. Ryški priešprieša tarp to, kas „sovietinis“ ir „nacionalinis“. Kalbos svarba atskleidžiama tarpnacionaliniame kontekste, Paulinai kelionės metu bendraujant su kitų tautybių žmonėmis – afganistaniečiu Faritu ir jo drauge iš Odesos. Atsisveikindama su šia pora Paulina, paprašyta Farito pasakyti keletą žodžių lietuvių kalba, renka juos tarsi priesaikai. Paulinos parinkti žodžiai turi atskleisti tai, kas labiausiai susiję su jos etnine pajauta: „Rinkau juos lyg priesaikai. Žinojau, kad ne-supras, bet nei vienas žodis neatrodė pakan-kamai svarus, kad ryžčiausi ištarti. Tėvynė, meilė, duona, malda... Kurį tarti pirma?“⁴⁷

Kalba siejama su Paulinos išpažįstamomis vertybėmis, kalba, kuri atskleidžia individo esatį, jos pajautas atskleisti galinti vienintelė kalba priklausanti jos tautybei. Daugiakultūroje kosmopolitinėje visuomenėje ryškėja skirtybė – individualaus žmogaus tautinės svarbos supratimas ir pajauta, kai atsitiktinai susitikusiems žmonėms būtina savęs ir kito suvokimo sąlyga – kito etninė tapatybė. Tariamasi kita kalba žodis įprasmina žmogaus individualumą, tautinę savigarbą. Tai svarbu ir Faritui, ir Paulinai. Taip per kalbą pabrėžiama bendrakultūrio diskurso svarba, bendrakultūres sąveikos, nenykstantis dėmesys marginaliniams ir periferiniams reiškiniams kosmopolitinėje visuomenėje.

Sluckaitė-Jurašienė atskleidžia, kad gimtoji kalba niekada nebus pasitraukusi iš jos gyvenimo, tapo jo ašimi: „Ir gyvenau su lietuvių kalba, lietuvių literatūra. Tuo atžvilgiu aš visiškai neįsiliejau į Amerikos ar kitą kultūrą. Amerikos kultūra ir davė platų horizontą, bet praradau vertikalę, pastovumo jausmą. Matyt, tai visų išieivių problema.“⁴⁸ Nors autorė supranta, kad prisirišimas prie gimtosios lietuvių kalbos didina atotrūkį tarp jos kūrybos ir pasaulinės kultūros, o kūryba tarsi stovi šalia, tačiau kalba išlieka tai, kas teikia savęs įprasminimo pajautą, buvimo lietuviu suvokimą, nuolatinį bandymą pasiekti praeitį.

Šalia pagrindinio lietuviškos tapatybės atributo kalbos išlieka teritorija „vieta“. Romane „Paulinos kelionė“ keliaujanti po Europą lietuvė Paulina nuolat pabrėžia savo priklausymą lietuvių tautai, stengiasi aplinkiniams paaiškinti, kur yra Lietuva: „Vairuotojas teiravosi, kas aš esu ir kur keliauju. Lietuva? Jis nežinojo, kad tokia šalis egzistuoja. Braižiau smiliumi ant priekinio lango stiklo.“⁴⁹ Šioje tapatybėje svarbi teritorija kaip valstybingumo išraiška, priklausymas ne kokiam nors kitam valstybei, bet priklausomybė savai teritorijai – Lietuvai. Valstybės žemėlapis jai yra individualiai pasirinktas nepriklausomybės simbolis.

Daugelio tekstų ašimi neišvengiamai tampa autobiografinis momentas, ryškinamos asmeninės patirtys. Genovaitė Dručkutė, užduodama retorinį klausimą, kas yra autobiografija, glaustai į jį atsako: „Tai realaus asmens pasakojimas apie save patį, įsipareigojus sakyti tiesą“⁵⁰, toliau savo straipsnyje pateikia Philippe'ės Lejeune'o autobiografijos apibrėžimo formuluotę iš „Autobiografijos Prancūzijoje“: „Autobiografija yra retrospektyvus prozinis kieno nors pasakojimas apie savo paties gyvenimą, kai daugiausia dėmesio skiriama individualiai istorijai, ypač – asmenybės tapsmui.“⁵¹ Nors biografiniame pasakojime individas daugiau ar mažiau atsiriboja nuo kitų, apibrėžia individualią savastį, saviemonę, tačiau drauge neišvengiamai apibrėžia save ir socialinių aplinkybių kontekste. Taip individas tampa individualių ir socialinių tapatybių konstruktas. Gabriele Rosenthal išvelgia galimybę tirti socialines tapatybes remiantis individų autobiografinių pasakojimų analize, nes individas ne tiesiogiai reprezentuoja savo tautą ar kultūrą; lemiamas vaidmuo tenka individualioms išgyventoms istorijoms, patirtims, jų prasmėms, kurios vyko/vyksta savose kultūrinėse aplinkose⁵².

A. M. Sluckaitės-Jurašienės „Egziliantės užrašai“ – daugiažanrė knyga, kurią galėtume įvardyti kaip tekstų rinkinį. Knygos daugiažanriškumas pabrėžiamas pirmame puslapyje – *esė, portretų eskizai, atsiminimai, impresijos*. Kaip knygą vienijantį parametrą galėtume įvardyti pasakojimą proza su didesniu ar mažesniu autobiografiškumu (arba opoziciškai – fikcijos) laipsniu. Knygos turinys sudarytas iš susipynusių įvairaus ilgio faktinių ir fiktyvių pavienių epizodų. Sluckaitė-Jurašienė pratarmėje užsimena, kad knyga ne apie ją, o apie žmones sutiktus kelyje. „Egziliantės užrašai“ – tai ketvirtoji 1974 m. į Vakarų iš tuometės LTSR dėl politinių aplinkybių emigravusios Aušros Marijos Sluckaitės-Jurašienės knyga-tekstų rinkinys, chronologiškai išsibarstęs laike.

Pirmąjį ir paskutinį tekstus skiria 37 metai. Autorės žanrinis neapsisprendimas tiek kiekvieno skyriaus, tiek visos knygos atžvilgiu gali tapti prielaida teigti, jog tokia autorės intencija yra būtent tokiu nenuosekliu būdu įprasminti savo fragmentišką kūrybą, dvių pusį (Lietuva-egzilis) gyvenimą ir tapatybės nevienalytiškumą.

Individualios istorijos tėkmė bandant įtvirtinti savąją tapatybę ryškiai skleidžiasi Lino Jegelavičiaus autobiografinėje knygoje „Nuogas prieš jus“, kurioje autorius išsako savo kaip emigranto patirtis Amerikoje, darbą pramogų pasaulio srityje, susitikimus su pramogų, sporto ir kino žvaigždėmis, tautinių ir seksualinių mažumų gyvenimą, atvirai atskleidžia savo tapatybės paieškas. Emigranto dalią sunkina jo seksualinės orientacijos keblumai, svarstymai ir abejonės. Tai tampa papildomu vaidmeniu ir dar didesnio vidinio susiskaldymo priežastimi. Gyvenant užsienyje situacija tampa itin sudėtinga, nes tapatybė susiskaldžiusi ne tik tautiškumo, pilietiško lygmeniu, bet keliamas ir lytiškumo klausimas.

George'as C. Rosenvaldas ir Richardas L. Ochbergas teigia, kad „Gyvenimo istorija – daugiau, nei detalus pasakojimas apie įvykius, o organizuota patirtis. Susiedamas visus patirties elementus vieną su kitu ir su dabartiniu pasakojimu, pasakotojas užtvirtina reikšmes.“⁴³ Jegelavičiaus romane „Nuogas prieš jus“ kuriama istorija, formuojama tapatybė jungiant praeities įvykius, atmintyje išskylančius pasakojančiajam svarbiausius momentus, kurie turi lemiamą reikšmę formuojant savąją tapatumą (savęs įprasminimo paieškos Lietuvoje, seksualinės orientacijos išryškėjimo momentas, gyvenimas užsienyje, gyvenimo partnerio paieškos). Papasakotoje individualioje asmens istorijoje akcentai padedami ties svarbiausiais (pasakotojo požiūriu) gyvenimo įvykiais (tais, kurie labiausiai įstrigę atmintyje, užsifiksavę kaip prioritetiniai individo atžvilgiu). Personazo tapatybės skleidimąsi galime

įžvelgti trijose plotmėse: individo tapatybė plačiąja prasme, etninio tapatumo klausimas bei savęs identifikacija seksualumo klausimu.

Svarstydami apie kultūrinę savęs supratimą/įprasminimą, Rosenvaldas ir Ochbergas teigia, kad pasakodami savo gyvenimo istorijas individai pasirenka tam tikrus, priimtus toje šalyje, kultūrinius modelius. Pasakojimas, kuris atitinka formuojamus kultūrinius modelius, laikomas natūraliu, „protingu“. Nukrypimas nuo įprasto modelio dažnai lydimas nuostabos, baimės, nepasitikėjimo⁴⁴. Jegelavičius kaip romano autorius gerokai nukrypsta nuo mūsų šalyje įprastų modelių prabildamas apie savo homoseksualumą, tai dažną skaitytoją glumina ar net šokiruoja. Savo atviru pasakojimu autorius atskleidžia savo susiskaldžiusios asmenybės patirtis, individo ir socialinės aplinkos skirties problematiką. Svarbiausia romano „Nuogas prieš jus“ ašimi tampa buvimo su kitais (individais, institucijomis) egzistencinis klausimas. Ryšys su aplinkiniu pasauliu gyvenant sociume nuolatos kelia egzistencinius konfliktus, kai vidiniai imperatyvai nesutampa su socialinės grupės, institucijos, subkultūros interesais. Politiniai, moraliniai, seksualiniai klausimai neišvengiamai tampa Lino nuolatinių abejonių, vidinių konfliktų priežastimi. Knygos autobiografinį pobūdį pripažįsta ir pats autorius: „Tai yra autobiografinis romanas apie emigranto dalią Jungtinėse Valstijose, darbą kruiziniuose laivuose, žurnalisto plunksnos iškeitimą į Majamio prašmatniausių naktinių klubų apsaugininko prožektorių, maištą prieš tuštybės mugę ir savo seksualumą. Esu gėjus. Romane nėra nieko išgalvota.“⁴⁵ Autobiografinio elemento neišvengiama ir Anetos Anros (tikroji pavardė Raževaitė) romane „Katinas Temzėje“. Tekste svarbiausia ašimi tampa jaunos merginos siekis pažinti save. Ėjimas į save, buvimas su kitais kitame krašte padeda jaunam maksimalistinių pažiūrų žmogui įgyti patirčių, atrasti save tarp kitų, suvokti savo norus ir galimybes. Londonas tampa ta

vieta, kur Gabrielė, ką tik baigusi mokyklą, gali pabėgti nuo kasdienybės, patirti nuotyki. Pasak autorės, Gabrielė tarsi katinas, įmestas į Temzės upę ir bandantis iš jos išsikapanoti. Nors autorė teigia, kad ją ir pagrindinę romano veikėją Gabrielę sieja tik tai, jog abi atosotogavo Londone, galiausiai pripažįsta: „Taip, žinoma, dalelė manęs buvo joje.“

Asmeninės patirtys tapo akstinu atsirasti Birutės Jonuškaitės „Baltų užtrauktukų tango“, Valdo Papievio „Vienos vasaros emigrantams“, Artūro Imbraso „Klajūnui“, A. Križanausko „Nakvynės namams Londone“. Tai išgyventos patirtys, jausenos, netikėti praeities blykstelėjimai. Artūro Imbraso fragmentiškas naratyvas – tarsi šuolis į praeitį, išgyventus momentus, kurie atsiskleidžia fragmentišku pasakojimo stiliumi. Tai individualios patirties, išgyvento jausmo sklaida, mozaikiška teksto kompozicija, kuri iš laiko perspektyvos dėliojama į fragmentuotą atsiminimų ciklą. Savitai interpretuojami istoriniai momentai, glaudus santykis su praeitimi tampa imperatyvu ieškant savosios tapatybės, siekiu įtvirtinti save dabartyje. Žvilgsnis iš laiko ir vietos perspektyvos padeda rekonstruoti praeities momentus, atskleisti individualiąsias patirtis ir vertybes. Individualios jausenos atskleidžiamos ir Valdo Papievio romane „Vienos vasaros emigrantai“. Siužetas čia lieka antrame plane, o įvykiai svarbūs tik tiek, kiek jie padeda išprovokuoti refleksijas ir jausmus. Romane skleidžiasi autoriaus suvokimas apie jį supantį pasaulį, žmogaus būtį jame, savitas suvokimas apie Paryžių. Tai žmogaus gyvenimas Paryžiuje ir Paryžiaus gyvenimas žmoguje. Individuali Valdo Papievio patirtis apie šį miestą reflektuojama ir išguldoma daugiaklodžiamame tekste. Klajojama po Paryžiaus gatves, taip pat keliaujama savo sielos labirintais bandant surasti save. Kuri kelionė svarbesnė – neaišku. Viena papildo kitą, be vienos kelionės nebūtų kitos: vidinės dvejonės, nerimas veda personažą Paryžiaus rajonais, kiemais, pau-

piu, drauge skatina pažinti save. Tapatybės paieška tampa sunkiu uždaviniu: „Turi susikūręs dešimt pasaulių, tarp kurių klaidžioji, turbūt nė pats nesupranti, ko ieškodamas.“¹⁶ Tekste išguldytą asmeninę patirtį liudija pagrindinio romano personažo vardo sutapimas su autoriaus vardu. Galbūt autobiografinis aspektas nėra pats svarbiausias, tačiau negalime nuginčyti, kad asmeniniai Valdo Papievio išgyvenimai, savęs suvokimas kitojame pasaulyje turėjo lemiamos įtakos šio romano atsiradimui. Andriaus Križanausko „Nakvynės namai Londone“ – dokumentinis romanas-išpažintis apie atvažiavusių dirbti į Londoną gyvenimą. Autorius detalai atgamina iš asmeninės patirties išplaukusius prisiminimus, tapo įtikinamus veikėjų charakterius ir pagrindinio personažo gyvenimo detales nakvynės namuose. Ekonominių emigrantų gyvenimas užsienyje atskleidžiamas autoironišku pasakojimu apie lietuvio pastangas įsitvirtinti kitoje šalyje, ekonominius sunkumus, būdus išgyventi didmiestyje. Pasakojimo centru tampa nakvynės namai – juose įsikūrę imigrantai, kiekvienas atsinešęs savo gyvenimo istoriją, viltis, patirtis ir dabartį daugiakultūriame mieste. Nakvynės namai – tarsi neišsipildžiusių svajonių ir vilčių buveinė, neatradusių, bet prarandančių save žmonių būties liudytojas.

Nevalingai kyla klausimas – dėl ko išvykstama iš Lietuvos? Kokios galimos priežastys ir kaip tai atskleidžiama minėtuose romanuose apie emigraciją? Daugelyje tekstų vyraujantys veikėjų tipai, kuriuos pasitraukti iš giminės skatina naujų galimybių paieška, savęs išbandymai, noras pakeisti praeitį bėgant iš niūraus klimato šalies; kitus kelionei paskatina meilės nuotykis, laisvės troškimas, atsi- veriančios kūrybinės galimybės, dar kitiems tai neišvengiama būtinybė politiniu atžvilgiu. Šios priežastys nenuneigiamai lemia teksto emocinę liniją, personažų jausenas, santykį su Tėvyne. Individualus asmenybės tapsmas, nuolatinis atsigręžimas į laike nutolusį gy-

venimą *ten* ir *tada* iš konkretaus dabarties taško *čia* ir *dabar* su gilia nostalgija prarastam kraštui skleidžiasi Aušros Marijos Sluckaitės-Jurašienės tekstų rinkinyje. Sluckaitė-Jurašienė kartu su buvusiu Kauno teatro režisieriumi Jonu Jurašu iš tuometės SSSR dėl politinių priežasčių išvyko su Izraelio viza ir nuo tol gyvena JAV. Tekstai, išguldyti „Egziliantės užrašuose“ – tarsi pastanga atkurti praeitį, dar kartą išgyventi tai, kas priverstinai nutrūko, ir nuolatinis klausimas, ar įmanoma rekonstruoti praeitį, atsukti laiką atgal. Autorė pripažįsta, kad tokia galimybė įmanoma, tačiau jau tik kitu pavidalu – daug kur nebeatpažįstamu, nutolusiu, praradusiu pradinę emociją. „Ar nėra tos pastangos tuščios? Bet kaip be jų?“¹⁷ – vienoje pusėje nuolatinė abejonė, tačiau kito kelio autorei negali būti, nes praeitis tapo buvimo būdu ir norma.

Noras patirti ką nors nauja, pabėgti nuo praeities problemų – akstinas emigruoti į svetimą šalį „Prancūziškame romane“. Giedrė ilgai nesvarstydama priima siūlymą pasivečiuoti Prancūzijoje pas meilužį, nes noras pakeisti aplinką brendo jau seniai: „Viskas prasidėjo tada, kai Giedrė suvokė daugiau nebegalinti tvirti šalčio ir drėgmės persmelktoje Lietuvoje ir kad jos kaulams reikėtų šiltesnių kraštų klimato.“¹⁸ Išvyką paskatina pokyčių troškulys, jaunatviškas noras viską išbandyti, pabėgti išposovietinės suirutės apimtos Lietuvos: „kas laukia ateityje, jai nerūpėjo, kankino tik vienas noras – pakeisti gyvenimo būdą, atsikratyti ją varžančios praeities“¹⁹. Lietuva jai atrodė tarsi Dievo pamirštas kraštas, tėvų problemos ir buitiniai rūpesčiai nepakeliami, o galimybė atitrūkti nuo problemų, atsikratyti nepriteklių, tapti vakarietiškosios kultūros dalimi Giedrei atrodė tarsi miražas, pažadėtoji žemė. Artima problematika ir panašios priežastys išvykti iš savo krašto skatina Jolitos Seredaitės „Auksinio berniuko“ veikėją Dianą. Jaunatviškas maksimalizmas skatina pažinti pasaulį, žmones, atrasti savąjį kelią. Savasties nesuvokimas, skatina pokyčius:

„Pati nesupratau, kas per žmogus buvau ir ko siekiau. Nežinojau, ką veikti toliau, kokį kelią pasirinkti, apskritai, ką veikti gyvenime, – ten juk toks tamsus miškas, jei pažvelgsi bent vieną dieną į priekį...“²⁰ Neįžvelgiamos perspektyvos Lietuvoje, noras susivokti savyje skatina skilimą, kuris pasireiškia ir individo viduje, ir tarp individo ir aplinkos.

Jolitos Seredaitės „Auksinis berniukas“ svarbesniu nei etninis, tautinis individualumas aspektu tampa pagrindinės veikėjos individualios savasties paieškos, atskleistas kosmopolitiška pajauta, noras pažinti pasaulį, žmones, o tame pasaulyje atrasti save. Romano veikėjos tapatybė atspindi tautinių ir etninių-kultūrinių tapatybių reikšmės mažėjimą ir jas atsveriančių europinės, individualios tapatybių vyravimą. Pagrindinės „Auksinis berniukas“ veikėjos prioritetu tampa žmogiškosios savižinos ir pasaulio apmąstymo sritys, interpretaciniai keliai, nutiesiantys į kitas kultūras, pastanga suprasti kitą – kitos etninės, religinės grupės atstovus ar tiesiog individą, išpažįstantį kitokias vertybes. Leonidas Donskis, apmąstydamas kosmopolitinę perspektyvą, teigia, kad „Kosmopolitizmas yra savosios kultūros pratęsimas kitų kultūrų kontekste. Tai – dialogo su kitais ir atsivėrimo pasauliui džiaugsmas, tik sustiprinantis simpatiją žmonijai ir savąją tapatybę.“²¹ Tačiau Jolitos Seredaitės tekste, kitaip nei daugumoje tekstų, susijusių su emigracijos tematika, neatsispindi tautinės tapatybės pajauta, nėra žinojimo (tiksliau – pabrėžtas nežinojimas), ką reiškia būti lietuviu, nesitapatinama su savo tauta. Nuvykusi į Jungtines Amerikos Valstijas ir įsitraukusi į savo draugo Karolio ir jo sesers paieškas, Diana tarsi pamiršta Lietuvą – niūrų šaltą kraštą, kuriame gyvena liūdni žmonės, linkę kartinti sau gyvenimą ir žudyti. „O kas yra Lietuva?“²² – šiame du kartus tekste pasikartojančiame klausime atsispindi ir sutrikimas, ir abejingumas, ir nesąmoningas noras pamiršti šį kraštą. Diana stengiasi išstumti Lietuvą iš savo sąmonės,

taip tarsi bandydama nukirsti saitus su nesėkmių ruožu, patirtu gyvenant ten. Lietuva – kaip skausminga praeitis, kurią norisi kuo greičiau ištrinti iš atminties, paslėpti užmarštyje kartu ir skausmingą išgyvenimą – artimiausios draugės savižudybę. „Aš labai bijau lietuvių. Jie baisiai linkę žudyti – sako, Lietuva pirmąją savižudžių skaičiumi“ <...> Aš nežinau, kas yra mano tauta. <...> – Atsiprašau, bet nepažįstu savo tautos. <...> ...tikrai neišsižadu savo tautos, bet ji nustojo mane jaudinti. Aš užmiršau ją ir ne tik užmiršau, bet netgi jau nesu įsitikinusi, ar tikrai gimiau Lietuvoje.“²³ Individuali tapatybė keičia tautinę, pirmame plane atsiduria „bendražmogiška“ tapatybė ir humanistinės vertybės. Europinė tapatybė Dianai svarbesnė nei tautinė. Toks savosios etninės kultūros pratęsimo nebuvimas skaitytojui atveria sukarikatūrintą kosmopolitizmo sampratą, bendrakultūrį kontekstą, į kurį neatsinešama savos kultūros. Prisirišimas prie pasaulinių kultūrų, vietovių, savyje talpinant tik primityvų ar, maža to, neigiamą savosios kultūros vertinimą, tampa paviršutinišku savęs suvokimu globaliniame bendrakultūriame kontekste.

Individo noras pasijusti pasaulio piliečiu, patirti neribojamą laisvės pojūtį, atskleisti ir įgyvendinti galimybes atskleistas ir romane „Vienos vasaros emigrantai“. Valdas Papievis tapo lietuviu kosmopolito pasaulį, jo norą įsilieti į dagiakultūrę visuomenę, pasijusti laisvam, prisijaukinti Paryžių: „...be namų, be kalbos, be įprastų parankinių daiktų ... <...>... Jų šalyje, o laisvesnis už juos: pabėgęs ne tik nuo savo krašto sumaištingų vargų, kompleksų, prietarais virtusių įpročių ir papročių, bet apskritai nuo pasaulio.“²⁴ Nuolatinis pokytis, nepasidavimas stinguliui, nutrūkstantis judesys atsispindi stoties kaip susiliejančių indų metaforoje. Troškimas atrasti, susigyventi su savimi būdingas Valdui, kaip ir daugeliui suplaukusių į Paryžių meninės sielos žmonių: „Baltieji ir juodieji, afrikiečiai ir europiečiai, – suvienyti to paties

tikėjimo ir tos pačios nevilties, to paties troškimo ir tos pačios bejėgystės, to paties žodžio ir sykiu nebylumo.“²⁵ Tačiau tuo pat metu išryškėjantis laikinumo, svetimumo pojūtis, nuojauta, kad esi svetimas neatpažįstamoje aplinkoje, o ateitis dėliojama tarsi koliažas be išankstinės nuostatos ir lūkesčių.

Visiškai priešinga išvykusiojo pajauta atsispindi A. M. Sluckaitės-Jurašienės atsiminimuose, novelėse, fragmentuose „Egziliantės užrašai“. Tai lemia išvykusios autorės istorinė patirtis – išvykimas ne savo noru, priverstinis Lietuvos, kaip gyvenamosios vietos, atsisakymas. Ši skaudi patirtis tarsi padalija gyvenimą į dvi plotmes – tarp „čia“ ir „ten“, nei „čia“, nei „ten“ „...lyg nuolatinis buvimas dviejose vietose tuo pat metu...“²⁶, kai mintimis nuolat grįžtama atgal iš egziliantės perspektyvos. Tekstas, atsiradęs gyvenant tarp dviejų kraštų, dviejų žemynų, persmelktas nuolatinės dvilypumo būsenos, troškimo susigrąžinti praeitį, aiškiai suvokiant, kad tam įvykti nelemta. Miniatiūra „Fortūna“, parašyta Niujorke 1996 m., atliepia Antano Škėmos kūryboje išryškėjusią išrauto augalo motyvo metaforą – išrautas ir neprigyjantis augalas svetimoje žemėje. „Išrovė tave su šaknim, išmetė į tolimą krantą. Plauna šalta banga tavo plaukus, priaugusius kriauklių, jūros žolių ir kiaukutų. <...> Priimk savo lemtį, sesuo. Priimk vienatvę kaip pilnatį.“²⁷ Su išmestojo likimu susitaikoma kaip su neišvengiamu, vienatvę priimama, kaip likimo dovaną. Vienatvė, vienišumas, kuris neišvengiamas atsidūrus toli nuo Lietuvos, vienatvė, nerimastinga klajoklio būseną, bandant atrasti savąją vietą. Naujoji vieta, naujasis gyvenimas – tarsi „svetimas purvinas uostas“, kuriame niekas tavęs nepažįsta. Tai žvilgsnis iš laiko ir vietos perspektyvos, stengiantis prisiliesti prie praeities, o kartu ir atsisveikinimas su ja. Nuolatos iškylantis klausimas – ar įmanoma rekonstruoti praeitį, tarsi nuoroda į nostalgiską jauseną, nuolatinį kažko trūkumą, siekį užpildyti praeityje atsi-vėrusią tuštumą palikus Lietuvą.

Svarstant apie tapatybės sampratą dažniausiai labiau pabrėžiamas statiškas momentas – kažkuo būti, priklausyti kažkam. Čia svarbesnis dabarties momentas, individualumą nusakantys bruožai, o ne prielaidos tokiai tapatybei susiformuoti. Tačiau šiuolaikinėje sociologijoje atsiranda vis daugiau teorijų, kurios pabrėžia laiko dimensijos svarbą individualaus tapatumo formavimesi, atskleidžia jo kintamumą, refleksyvumą, daugialypiškumą. Ieškant savojo tapatumo neišvengiamai išryškėja tarpinės būsenos sklaida – tarp „čia“ ir „ten“, tarp „sava“ ir „svetima“. Tapatybės dvilypumą būnant svetur pabrėžia ir V. Papielis: „Paryžius mane apkerėjęs, bet ir Vilnius manęs nenori paleisti...<...>Aš blaškausi tarp Paryžiaus ir Vilniaus, tarp Prancūzijos ir Lietuvos. Vos atsiduriu Paryžiuje, man jau trūksta Vilniaus, o Vilniuje trūksta Paryžiaus.“²⁸ Tokia autoriaus pajauta atsispindi ir jo romane „Vienos vasaros emigrantai“, kuriame autoriaus asmeninės patirtys įgyja formą jo tekste. Daugelyje teksto vietų kalbama apie žmogų, kuris jau nuo pat savo atėjimo į pasaulį pradžios pasmerktas tobulėti, ieškoti, atrasti ar niekada neatrasti, bet būti šiame procese. Personažui artima tarpinė būsena, kai stoviama pasirinkimų kryžkelėje, tokia laikinumo pajauta, kai visos galimybės dar tik skleidžiasi, o žmogaus valioje jas realizuoti ar tiesiog pasitraukti, užleidžiant vietą dar vienam nenumatytam atsitiktinumui. Laiko dimensija nepibrėžtos trukmės, taip ir romane negalime konkretizuoti vyksmo laike, apibrėžti laiko ribų. Buvimas *tarp* apibrėžtas kintančio laiko (tarp praeities ir dabarties), tikrumo, tiesos siekio ir pastangų išvengti apibrėžtumo, realybės ir iliuzijų pasaulio. Nuolatinė baimė priartėti prie to, kas iš pirmo žvilgsnio atrodo sava, o iš tiesų – dvi tikrovės, kurios tik iš pažiūros viena su kita susiliejusios, o iš tiesų jas skiria tarpas, nesupratimas ir nesusikalbėjimas, nes „...skirtingų prigimčių, skirtingose geografinėse platumose gyvenantys žmonės savaip buria pasaulį ir savo gyvenimus“²⁹. Pajauta,

jog kiekvienas suvokimas, jautimas, padiktuo-
tas su savimi atsineštų patirčių, atskleidžia
individualią tiesą, buvimą *tarp* daugybės ga-
limų pasaulių, aibės skirtingų suvokčių, kurių
ribos peržengti taip ir nepavyksta.

Troškimas sujungti pasaulius, vienalytės tapatybės siekis, klausimas, kur slypi pilnatvė – Birutės Jonuškaitės romane „Baltų užtrauktukų tango“ – knygoje apie lietuvių emigrantus Amerikoje, painią gyvenimo realybę, nuolatinį buvimą tarp čia ir ten. Pagrindinės veikėjos stiprybe ir atspirtimi vakarietiška-
me kosmopolitiškame pasaulyje tampa jos ryšys su senuoju lietuvišku kaimu. Laima, jauna mokslininkė, suvokia, kad Vakaruose galimybės atskleisti save kur kas didesnės, tačiau vienareikšmiškai šiuo pasauliu nesižavi. Individualumo dualizmas jos tapatybei neišvengiamas, o susiskaldžiusią pasaulėjautą liudija nuolatinė minčių tėkmė Lietuvos link, prisiminimai apie senelę, atgyjantys vaikystės epizodai. Ryšys su etninės kultūros ištekliais atsiskleidžia per šeimos kultūrinį tęstinumą. Amerikoje „...viskas kitaip, čia nėra aprasojusios žolės, nėra kur pabraidžioti...<...> Čia niekada neišgirsi tokių garsų, kaip kad pavyzdžiui... kai tėtis dalgį kalė...“³⁰ Stiprią simbolinę reikšmę Laimai turi ryšys su šeimos praeitimi, jos praeities relikvijos, tai tampa jos vienintele tapatybės atrama ir stiprybe, neatsiejama savastimi anapus etninės Lietuvos ribų. Sujungiamo praeitis ir dabartis, kolektyvinės atminties gilumas, socialinės kultūrinės patirtys neišvengiamai keičia individo savastį, skatina permąstyti vertybes. Danutės laiškuose, rašytuose iš Amerikos, nuskamba ilgesys senosios, baltiškosios kultūros ir gailėtis bei apmaudas dėl savo tautos: *Ji turėtų būti labai graži, baltiška – Rytų-Vakarų kultūrų sandūra, bet mūsų tauta išsigimė. Mes pradėjome bodėtis savimi, išbarstome paskutinius turtus, skandinamos taurelėse, paliekame, smaugiame senius – Europos kultūra? Ne, ne Europos, o išsigimusios tautos.*³¹ Danutė jaučia dvejopus jausmus

savo Tėvynei – nostalgiją ir ten likusiems žmonėms, širdžiai mieloms vietoms. Iš laiko ir vietos perspektyvos Lietuva jai atrodo kaip sapnų žemė, tačiau supranta ir apgailestauja dėl Lietuvoje esančios situacijos, perspektyvų nebuvimo, žmogiškumo nuvertėjimo.

Ypač ryški konfrontacija siekiant savasties brėžiama Lino Jegelevičiaus romane „Nuogas prieš jus“. Etninės tapatybės svarba pabrėžiama siekiu būti pripažintam lietuviu. Lino nuolatinis noras pabrėžti savo tautybę ar paaiškinti, kur yra Lietuva, būdavo sutinkamas su abejingumu ar net pykčiu. Ilgainiui, supratęs savo vaidmenį, Linas, kaip ir kiekvienas iš jo daugiatautiško kolektyvo, jau nesistengia to pabrėžti. Privalumu tampa jo įsiliejimas į minią, niveliavimasis su minia tokių pat. Nepaisant to išlieka glaudus ryšys su tėvyne, pasididžiavimas savo kilme: „Jaučiausi labai svarbus, nes įvykiai mano šalyje, mažame lopinėlyje prie Baltijos jūros, prikaustė viso pasaulio galingųjų dėmesį <...> Norėjau verksti iš pasididžiavimo ir laimės“³², o tautybės ignoravimas tampa nepakeliamu pažemimu: „...sunkiai tvardžiausi girdėdamas palyginimą su rusais. Niekada gyvenime, ko gero, nebuvau taip pažemintas.“³³ Individa nuolatos persekioja klausimas, ar būnant svetur neišvengiamai reikia paleisti savo praeitį ir prisitaikyti prie vietinio gyvenimo ypatumų tam, kad netaptum balta varna.

Gyvenimas svetur, atskirtis nuo etnoso, praicitis dažnai reikalauja individo apsis-

prendimo, kaitos, kompromisų, o šie veiksniai tiesiogiai prisideda prie individo tapatumo formavimosi. Neišvengiamai iškyla dilema – prisitaikyti prie naujos aplinkos ar išlaikyti kitoniškumą, besąlygiškai priimti naujoves, daug žadančias galimybes ar išsaugoti etninį individualumą. Apžvelgus tekstus, aktualizuojančius tapatumo formavimąsi, lemiamą atskirties nuo gimtosios vietos, etninių, kultūrinių aspektų, galime išskirti etninio-genealoginio tautiškumo suvokimo svarbą, kalbos, vietos, atminties refleksijų įtakas tekstams atsirasti. Drauge neabejotinai išryškėjusios pastangos išplėsti šios sampratos ribas, juntama pilietinio matmens reikšmė individo tapatumo formavimesi, sustiprėjusi individuali tautinės tapatybės raiška. Nuolat sprendžiama dilema, kaip ir kiek savo tekstuose reikia įprasminti istorines patirtis, tautiškumo elementus, simbolius; kiek jie bus suprantami ir aktualūs skaitytojui globalaus pasaulio kontekste. Tai ypač aktualizuoja neapsiribojančių Lietuva, kaip nuolatine gyvenamąją vietą, kūrybą. Vis dėlto nemaža dalis šiuolaikinių tekstų vienaip ar kitaip pabrėžia individo tapatybės/etninės tapatybės problematiką. Tekstų apie emigracines patirtis ir pajautas būnant svetur atsiradimas nevienareikšmiškai pabrėžia etninės kilmės, priklausomybės vietai, savasties suvokimo siekio daugiakultūriame pasaulyje svarbą, poreikį atrasti savąją tapatybę ir tai išsakyti tekste.

Nuorodos

1. Castells M. Informacijos amžius: Ekonomika, visuomenė ir kultūra. Tapatumo galia. UAB „Polifonija ir informatika“, 2006, p. 22.
2. Ten pat, p. 23, 24.
3. Giddens A. Modernybė ir asmens tapatumas. Vilnius: Pradai, 2000, p. 10.
4. Sapnai dar lietuviški // Literatūra ir menas, 2004 01 16.
5. Kuznecovienė J. Lietuvių tautinė tapatybė // Filosofija. Sociologija. T. 18, nr. 2, Lietuvos mokslų akademija, 2007, p. 12.
6. Visas gyvenimas – nuolatinis grįžimas // Lietuvos rytas, 2008 10 29.
7. Čepaitė Z. Paulinos kelionė. Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 1996, p. 162.
8. Visas gyvenimas – nuolatinis grįžimas // Lietuvos rytas, 2008 10 29.

9. Čepaitė Z. Paulinos kelionė. Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 1996, p. 192.
10. Dručkutė G. Autobiografijos teorija ir praktika (Philippe'as Lejeune'as ir Jozefas Frankas) // Literatūra 46 (5), p. 50.
11. Ten pat, p. 50.
12. Rosenthal G. National Identity or Multicultural Autobiography // The Narrative Study of Lives. London: Sage, 1993, p. 24.
13. Rosewald G. C. and Ochberg R. L. Introduction: Life Stories, Cultural Politics, and Self-Understanding // Storied Lives. The Cultural Politics of Self-Understanding. Haven: Yale University Press, 1992, p. 8.
14. Ten pat, p. 265.
15. www.gayline.lt/article.php?sid=580
16. Papievis V. Vienos vasaros emigrantai. Vilnius: Baltos lankos, 2003, p. 117.
17. Sluckaitė-Jurašienė A. M. Egziliantės užrašai. Kultūros barai, 2008, p. 229.
18. Pukelytė I. Prancūziškas romanas. Vilnius: Tyto alba, 2000, p. 5.
19. Ten pat, p. 5.
20. Seredaitė J. Auksinis berniukas. Vilnius: Alma litera, 2006, p. 24.
21. Donskis L. Kosmopolitizmas ir tariamos jo grėsmės. 2005-09-26.
22. Seredaitė J. Auksinis berniukas. Vilnius: Alma litera, 2006, p. 140, 151.
23. Ten pat, p. 152.
24. Papievis V. Vienos vasaros emigrantai. Vilnius: Baltos lankos, 2003, p. 28, 29.
25. Ten pat, p. 22.
26. Sluckaitė-Jurašienė A. M. Egziliantės užrašai. Kultūros barai, 2008, p. 7.
27. Ten pat, p. 357.
28. Sapnai dar lietuviški // Literatūra ir menas, 2004-01-16.
29. Papievis V. Vienos vasaros emigrantai. Vilnius: Baltos lankos, 2003, p. 113.
30. Jonuškaitė B. Baltų užtrauktukų tango. Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2009, p. 107.
31. Ten pat, p. 64.
32. Jegelevičius L. Nuogas prieš jus. Magilė, 2006, p. 54.
33. Ten pat, p. 94.

Diana Jovaišienė

THE EXPRESSION OF AND SEARCH FOR ETHNIC IDENTITY IN CONTEMPORARY LITHUANIAN LITERATURE

The article deals with the expression of Lithuanian ethnic identity and changes in that expression in contemporary Lithuanian literature published in Lithuania and abroad after the reestablishment of independence in 1990. The investigation is based on Manuel Castells's concept of identity as a concept, Anthony Giddens's model of identity, Philippe Lejeune's concept of autobiography, Gabriele Rosenthal's insights relating an individual's personal experiences with the social context, and George C. Rosenwald's and Richard L. Ochberg's connection of an individual life history to a cultural model. The paper reveals

the problematics of identity construction with regard to the influence of historical conditions, the multicultural effect on the author, the growth of cultural variety, and the influences of globalization and socialization. Attention is paid to the effect of autobiographicality on the texts, and to the contribution, to the appearance of the texts, of a sense of ethnic-genealogical nationality and of reflections on language, locality, and memory. The development of intermediary states between *here* and *now*, *one's own* and *another's*, so inevitable when one finds oneself situated among several cultural traditions, is also emphasized.